

Landareak

JAKOBA ERREKONDO

Irakurleak galdezka

Kaixo. Argituko zenidake nola lortu haginaren landarea haziak erabiliz? Hozkailuan gordeta dauzkat eta zenbaitean ahalegindu naiz baina alferrik. Mila esker. Maite Madariaga (Bilbo).

Iepa, Maite. Haginak (*Taxus baccata*) berezitasun ugari du: pozoitsua da, dioikoa –ale batzuk arrak eta besteak emeak–, milaka urte bizi da... Euskaldunontzat zuhaitz mitikoa da eta Gipuzkoako ikurra da. Aparteko zuhaitz egiten dutenen arteko beste ezaugarri bat hazien zuntzen gogortasuna da. Honek ernatzea zailtzen dio, baina baita irauteko babesa eman ere.

Haginaren hazi gogorra biltzen duen fruitu gorri likatsua landare guztiko zati jangarri bakarra da. Bestelako dena pozoitsua da: hostoa, azala, egurra, baita hazia bera ere. Fruitu jangarria gozoa da, oso gozoa. Honela animalioak eta batik bat hegaztiak jan eta barruko hazia gero oso osorik zirineta bilduta sakabanutako dute.

Hegaztiaren digestioak on egingo dio haziari: zuntz zakarrak erroetan urratu eta urdaileko azidoetan beratuko dira. Urradurak eta beratzeak ernatzeko behar duen ura hartzea erraztuko dute.

Hori gutxi balitz, zirineta bilduta botako du hazia, beste inork jateko tentazioak uxatzeko eta ernatzen denerako ongarririk dosia eskuera duela.

Naturala den bide honen antzekoa, ahal den antzekoena egiten saiatu

behar zara. Hotzarena garrantzitsua da, bestela negua igaro gabe dagoela uste eta udaberrian ez da ernatuko.

Hona nire proposamena: udazkenean hazia bilduta koan, fruitu likatsua kendu eta hondarretan sartu. Hondarrez betetako ontzi hau kanpoan eduki lorontzi baten gisara, euriak bustitzen duen tokian, ahal bada, bestela tarteka ureztatu. Neguaren amaieran hazien erdiak atera, hondararekin nahasian eskuetan igurtzi eta egun pare batez ur epeletan beratzen eduki. Lur gozotan erein eta maiz ureztatu. Hazien beste erdia urtebetez hondarretan mantendu, lorontzia bailitzan ureztatuz. Beste erdiarekin egindako bera hurrengo udaberrian egin. Denetatik erdiak ernatzen badira kraxkitinka eta irrintzika hasi...



TIM WATERS

Lupuak heldu

“HAGO GELDIK KURKUBIOI”, esan ohi diote Sakana aldean beti dantzan dabilenari, eta Gipuzkoa finean kurkubiari poxpolin. Ttikia da kukusagarra, “kurkubia baino handiagoa ez da eta...” diote, konparazio batera, Zerainen. Ttikia baina, jolaserako egokia, forma halakoa. Kaniketarako adibidez, lurrean mugatutako borobiletik ez ateratzera. Baita ziba gisara, etengabeko dantzarako. Lastoaren ipurdi aldeko puska lodiena ahoan hartu eta handik putz eginez ea nork eusten zion kukusagarrari gainean luzeen...

Tumorea, lupua da kukusagarra. Landarearen bizkar bizi nahi duen apopilo argi batek eragiten du tumorea. Apopiloa onddo bat edo animalia baten bat da gehienetan. Onddoak, landarearen barrura sartzean zuzenean berak kutsatzen du. Animaliak, aldiz, bere ondorengoak sortzeko jarriko dituen arrautzei habia aproposa antolatzerakoan landareari egiten dizkion zaurietan. Guretzat ezagunenak diren kukusagarrak intsektu zinipido baten eta landarearen artean eraikitzen dira. Intsektu emeak haritzaren begi batean arrautza jarriko du, begia hazteko beharko lukeen energia eta izerdia kukusagarra izango den tumore bihurtuko da, eta bere barruan intsektu kumea haziko da. Gero, kumea heltzen denean, zulo bat egin eta lasai asko irten eta alde egingo du.

Geurean landareen lupu ohikoenak haritza eta ametza jotzen dituztenak dira, zuhaitz geurenetakoak, begiratuenetakoak baitira. Makina bat lupu bada bestela ere: artean, pagoan, astalarrosan, zumean, sahatsetan, makaletan, zumarrean, ezkian, mahatsean, hatzan, lizarrean, intxaurrean, muxikan, almendrondoan, artoan... Oraintxe nonahi bada luputik eta gure irain iraintzaileena “lupuak helduko al dink”. Jolasetik irainerako tartea intsektu arrautza ñimiño bat.



Soropila ezartzea, zaintzea eta mantentzea
Inausketa lanak: landareak hazteko, mantentzeko eta berritzeko
Barrualdeak lorategi bihurtzea

Luberri Basolanak, S.L. • Xpe ibaiertza 28, beheko solairua, B12 lokala
Erandio (Bizkaia) • Mugikorra: 629 41 18 38 • Tel.: 944 671 713 • Faxa: 944 674 241
luberrri@luberrri.biz • www.luberrri.biz